

Wymagania edukacyjne przyroda klasa 4 do serii „Tajemnice przyrody”

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Dział 1. Poznajemy warsztat przyrodnika						
Uczeń:						
1. Przyroda i jej składniki	1. Poznajemy składniki przyrody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia dwa elementy przyrody nieożywionej (A)*; wymienia dwa elementy przyrody ożywionej (A) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie pojęcia przyroda (B); wymienia trzy niezbędne do życia składniki przyrody nieożywionej (A); podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka (A) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy ożywionych elementów przyrody (A); wskazuje w najbliższym otoczeniu wytwory działalności człowieka (C) 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady powiązań przyrody nieożywionej z przyrodą ożywioną (A); klasyfikuje wskazane elementy na: ożywione składniki przyrody, nieożywione składniki przyrody oraz wytwory działalności człowieka (C) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego elementu przyrody może wpłynąć na jej pozostałe elementy (B)
2. Jak poznawać przyrodę?	2. Jakimi sposobami poznajemy przyrodę?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zmysły umożliwiające poznawanie otaczającego świata (A); podaje dwa przykłady informacji uzyskanych dzięki wybranym zmysłom (A); wyjaśnia, czym jest obserwacja (B) 	<ul style="list-style-type: none"> omawia na przykładach rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata (B); wymienia źródła informacji o przyrodzie (A); omawia najważniejsze zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia obserwacji i wykonywania doświadczeń (B) 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje liczbę i rodzaj informacji uzyskiwanych za pomocą poszczególnych zmysłów (C); wymienia cechy przyrodnika (A); określa rolę obserwacji w poznawaniu przyrody (B); omawia etapy doświadczenia (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jakim celu prowadzi się doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze (B); wyjaśnia różnice między eksperymentem a doświadczeniem (B) 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie obserwacji podejmuje próbę przewidzenia niektórych sytuacji i zjawisk, np. dotyczących pogody, zachowania zwierząt (D); przeprowadza dowolne doświadczenie, posługując się instrukcją, zapisuje obserwacje i wyniki (D); wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów doświadczalnych (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3. Przyrządy i pomoce przyrodnika	3. Przyrządy i pomoce ułatwiające prowadzenie obserwacji	<ul style="list-style-type: none">• podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie (A);• przeprowadza obserwację za pomocą lupy lub lornetki (C);• notuje dwa/trzy spostrzeżenia dotyczące obserwowanych obiektów (C);• wykonuje schematyczny rysunek obserwowanego obiektu (C);• dokonuje pomiaru z wykorzystaniem taśmy mierniczej (C)	<ul style="list-style-type: none">• przyporządkowuje przyrząd służący do prowadzenia obserwacji do obserwowanego obiektu (C);• wymienia propozycje przyrządów, które należy przygotować do prowadzenia obserwacji w terenie (D);• określa charakterystyczne cechy obserwowanych obiektów (C);• opisuje sposób użycia taśmy mierniczej (B)	<ul style="list-style-type: none">• planuje miejsca dwóch/trzech obserwacji (D);• proponuje przyrząd odpowiedni do obserwacji konkretnego obiektu (C);• wymienia najważniejsze części mikroskopu (A)	<ul style="list-style-type: none">• planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie (D);• uzasadnia celowość zaplanowanej obserwacji (D);• omawia sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej (B)	<ul style="list-style-type: none">• przygotowuje notatkę na temat innych przyrządów służących do prowadzenia obserwacji, np. odległych obiektów lub głębin (D)
4. Określamy kierunki geograficzne	4. W jaki sposób określamy kierunki geograficzne?	<ul style="list-style-type: none">• podaje nazwy głównych kierunków geograficznych wskazanych przez nauczyciela na widnokręgu (A);• wyznacza – na podstawie instrukcji słownej – główne kierunki geograficzne za pomocą kompasu (C);• określa warunki wyznaczania kierunku północnego za pomocą gnomonu, czyli prostegopatyka lub pręta, wsłoneczny dzień (B)	<ul style="list-style-type: none">• podaje nazwy głównych kierunków geograficznych (A);• przyporządkowuje skróty do nazw głównych kierunków geograficznych (A);• określa warunki korzystania z kompasu (A);• posługując się instrukcją, wyznacza główne kierunki geograficzne za pomocą gnomonu (C)	<ul style="list-style-type: none">• wyjaśnia, co to jest widnokrąg (B);• omawia budowę kompasu (B);• samodzielnie wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu (C);• wyjaśnia, w jaki sposób wyznacza się kierunki pośrednie (B)	<ul style="list-style-type: none">• podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych (B);• porównuje dokładność wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu (D);• wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwy kierunków pośrednich (B)	<ul style="list-style-type: none">• omawia sposób wyznaczania kierunku północnego na podstawie położenia Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu (B)
	5. Określamy kierunki geograficzne za pomocą kompasu i gnomonu – lekcja w terenie					
Podsumowanie działu 1	6., 7. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy warsztat przyrodnika”					
Dział 2. Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze						
		Uczeń:				

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1.Substancje wokół nas	8. Otaczają nas substancje	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje w najbliższym otoczeniu przykłady ciał stałych, cieczy i gazów (B); wskazuje w najbliższym otoczeniu podwa przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych (B); podaje dwa przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych (A); porównuje ciała stałe z cieczami pod względem jednej właściwości, np. kształtu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia stany skupienia, w których występują substancje (A); podaje dwa/trzy przykłady wykorzystania właściwości ciał stałych w życiu codziennym (C) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej (B); podaje przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych i cieczy (C) oraz gazów (D) 	<ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości (B); wyjaśnia, na czym polega kruchość, plastyczność i sprężystość (B); porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów (C); opisuje zasadę działania termometru cieczowego (B) 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, popierając swoje stanowisko przykładami z życia, dlaczego ważna jest znajomość właściwości ciał (D)
2. Woda występuje w trzech stanach skupienia	9. Poznajemy stany skupienia wody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia stany skupienia wody w przyrodzie (A); podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia (A); omawia budowę termometru (B); odczytuje wskazania termometru (C); wyjaśnia, na czym polega krzepnięcie i topnienie (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zasadę działania termometru (B); przeprowadza, zgodnie z instrukcją, doświadczenia wykazujące: <ul style="list-style-type: none"> wpływ temperatury otoczenia na parowanie wody (C), obecność pary wodnej w powietrzu (C); wyjaśnia, na czym polega parowanie i skraplanie wody (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania (A); formułuje wnioski na podstawie przeprowadzonych doświadczeń (D); przyporządkowuje stan skupienia wody do wskazań termometru (C) 	<ul style="list-style-type: none"> dokumentuje doświadczenia według poznanego schematu (D); podaje znane z życia codziennego przykłady zmian stanów skupienia wody (C); przedstawia w formie schematu zmiany stanu skupienia wody w przyrodzie (C) 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia zmiany stanów skupienia wody podczas jej krążenia w przyrodzie, posługując się wykonanym przez siebie rysunkiem (D)
3. Składniki pogody	10. Poznajemy składniki pogody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przynajmniej trzyskładniki pogody (A); rozpoznaje na dowolnej ilustracji rodzaje opadów (C); wyjaśnia, dlaczego burze są groźne (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co nazywamy pogodą (B); wyjaśnia pojęcia: upał, przymrozek, mróz (B); podaje nazwy opadów atmosferycznych (A) 	<ul style="list-style-type: none"> podaje, z czego są zbudowane chmury (A); rozróżnia rodzaje opadów atmosferycznych na ilustracjach (C); wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne (B); wyjaśnia, jak powstaje wiatr (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak tworzy się nazwę wiatru (B); rozpoznaje na mapie rodzaje wiatrów (C); wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i opadów (D) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
4. Obserwujemy pogodę	11. Obserwujemy pogodę	<ul style="list-style-type: none">• dobiera odpowiednie przyrządy służące do pomiaru trzech składników pogody (A);• odczytuje temperaturę powietrza z termometru cieczowego (C);• na podstawie instrukcji buduje wiatromierz(C);• odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody (C);• przedstawia stopień zachmurzenia za pomocą symboli (C);• przedstawia rodzaj opadów za pomocą symboli (C)	<ul style="list-style-type: none">• zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną (C);• omawia sposób pomiaru ilości opadów (B);• podaje jednostki, w których wyraża się składniki pogody (A);• buduje deszczomierz na podstawie instrukcji (C);• prowadzi tygodniowy kalendarz pogody na podstawie obserwacji wybranych składników pogody (C);• określa aktualny stopień zachmurzenia nieba na podstawie obserwacji (C);• opisuje tęczę (B)	<ul style="list-style-type: none">• wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych (A);• dokonuje pomiaru składników pogody – prowadzi kalendarz pogody (C);• przygotowuje możliwą prognozę pogody dla swojej miejscowości na następny dzień (C)	<ul style="list-style-type: none">• odczytuje prognozę pogody przedstawioną za pomocą znaków graficznych (C);• określa kierunek wiatru na podstawie obserwacji (C)	<ul style="list-style-type: none">• na podstawie opisu przedstawia – w formie mapy – prognozę pogody dla Polski (D)
	12. Obserwacja i pomiar składników pogody – lekcja w terenie					
5. „Wędrówka” Słońca po niebie	13. „Wędrówka” Słońca po niebie	<ul style="list-style-type: none">• wyjaśnia pojęcia:wschód Słońca, zachód Słońca (B);• rysuje „drogę” Słońca na niebie (C);• podaje daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku (A);• podaje po trzy przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku (C)	<ul style="list-style-type: none">• omawia pozorną wędrówkę Słońca nad widnokregiem (B);• omawia zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia (B);• wyjaśnia pojęcia: równonoc,przesilenie (B);• omawia cechy pogody w poszczególnych porach roku (B)	<ul style="list-style-type: none">• określa zależność między wysokością Słońca a temperaturą powietrza (C);• określa zależność między wysokością Słońca a długością cienia (C);• wyjaśnia pojęcie górowanie Słońca (B);• omawia zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokregiem w poszczególnych porach roku (B)	<ul style="list-style-type: none">• omawia zmiany długości cienia w ciągu dnia (B);• porównuje wysokość Słońca nad widnokregiem oraz długość cienia podczas górowania w poszczególnych porach roku (C)	<ul style="list-style-type: none">• podaje przykłady praktycznego wykorzystania wiadomości dotyczących zmian temperatury i długości cienia w ciągu dnia, np. wybór ubrania, pielęgnacja roślin, ustawienie budy dla psa(B)
	14. Jak zmieniają się pogoda i przyroda w ciągu roku? – lekcja w terenie					
Podsumowanie działu 2	15., 16. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze”					
Dział 3. Poznajemy świat organizmów						
		Uczeń:				

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1. Organizmy mają wspólne cechy	17. Poznajemy budowę i czynności życiowe organizmów	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, po czym rozpoznaje się organizm (B); • wymienia przynajmniej trzy czynności życiowe organizmów (A); • omawia jedną wybraną przez siebie czynność życiową organizmów (B); • odróżnia przedstawione na ilustracji organizmy jednokomórkowe od organizmów wielokomórkowych (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy (B); • podaje charakterystyczne cechy organizmów (A); • wymienia czynności życiowe organizmów (A); • rozpoznaje na ilustracji wybrane organy/narządy (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych (B); • charakteryzuje czynności życiowe organizmów (B); • omawia cechy rozmnażania płciowego i bezpłciowego (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady różnych sposobów wykonywania tych samych czynności przez organizmy, np. ruch, wzrost (C); • porównuje rozmnażanie płciowe z rozmnażaniem bezpłciowym (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia podział organizmów na pięć królestw (A)
2. Organizmy różnią się sposobem odżywiania	18. W jaki sposób organizmy zdobywają pokarm?	<ul style="list-style-type: none"> • określa, czy podany organizm jest samożywny czy cudzożywny (B); • podaje przykłady organizmów cudzożywnych: mięsożernych, roślinożernych i wszystkożernych (B); • wskazuje na ilustracji charakterystyczne cechy drapieżników (C) • układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów (C); układa jeden łańcuch pokarmowy na podstawie analizy sieci pokarmowej (D) 	<ul style="list-style-type: none"> • dzieli organizmy cudzożytne ze względu na rodzaj pokarmu (A); • podaje przykłady organizmów roślinożernych (B); • dzieli mięsożerców na drapieżniki i padlinożerców (B); • wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność (B) • wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe (B); • podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego (A) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: organizm samożywny, organizm cudzożywny (B); • wymienia cechy roślinożerców (B); • wymienia, podając przykłady, sposoby zdobywania pokarmu przez organizmy cudzożytne (B); • podaje przykłady zwierząt odżywiających się szczątkami glebowymi (B); • wymienia przedstawicieli pasożytów (A); • wyjaśnia nazwy ogniw łańcucha pokarmowego (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny (B); • określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi (C); • wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo (B); • omawia rolę destruentów w łańcuchu pokarmowym (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat pasożytnictwa w świecie roślin (D); podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt (C); • wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa (B); • uzasadnia, że zniszczenie jednego z ogniw łańcucha pokarmowego może doprowadzić do wyginięcia innych ogniw (D)
	19. Poznajemy zależności pokarmowe między organizmami					

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3.Rośliny i zwierzęta wokół nas	20. Obserwujemy rośliny i zwierzęta	<ul style="list-style-type: none">wymienia korzyści wynikające z uprawy roślin w domu i ogrodzie (A);podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka w domu (A);podaje przykład drobnego zwierzęcia żyjącego w domu (A);rozpoznaje trzy zwierzęta żyjące w ogrodzie (C)	<ul style="list-style-type: none">podaje trzy przykłady roślin stosowanych jako przyprawy do potraw (B);wyjaśnia, dlaczego decyzja o hodowli zwierzęcia powinna być dokładnie przemyślana (B);omawia zasady opieki nad zwierzętami (B);podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście (A);wykonuje zielnik, w którym umieszcza pięć okazów (D)	<ul style="list-style-type: none">rozpoznaje wybrane rośliny doniczkowe (C);wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin (D);określa cel hodowania zwierząt w domu (B);wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu (B);wskazuje źródła informacji na temat hodowanych zwierząt (C);wyjaśnia, dlaczego coraz więcej dzikich zwierząt przybywa do miast (B)	<ul style="list-style-type: none">opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy (C);formułuje apel do osób mających zamiar hodować zwierzę lub podarować je w prezencie (D)	<ul style="list-style-type: none">prezentuje jedną egzotyczną roślinę (ozdobną lub przyprawową), omawiając jej wymagania życiowe (D);przygotowuje ciekawostki i dodatkowe informacje na temat zwierząt, np. omówienie najszybszych zwierząt (D)
Podsumowaniedziału 3	21., 22. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy świat organizmów”					
Dział 4. Odkrywamy tajemnice ciała człowieka						
		Uczeń:				
1. Trawienie i wchłanianie pokarmu	23. Poznajemyskładniki pokarmu	<ul style="list-style-type: none">podaje przykłady produktów bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy (A);omawiaznaczenie wody dla organizmu (B)	<ul style="list-style-type: none">wymienia składniki pokarmowe (A);przyporządkowuje podane pokarmy do wskazanej grupy pokarmowej (C)	<ul style="list-style-type: none">omawia rolę składnikówpokarmowych w organizmie (B);wymienia produkty zawierające sole mineralne (A)	<ul style="list-style-type: none">omawia rolę witamin (B);omawia rolę soli mineralnych w organizmie (B)	<ul style="list-style-type: none">wymienia wybrane objawy niedoboru jednej z poznanych witamin (B)
	24. Jak przebiegatrawienie i wchłanianiepokarmu?	<ul style="list-style-type: none">wskazuje na modelu położenie poszczególnych narządów przewodu pokarmowego (C);wyjaśnia, dlaczego należy dokładnie żuć pokarm (B);uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem (C)	<ul style="list-style-type: none">wymienia narządy budujące przewód pokarmowy (A);omawia rolę układu pokarmowego (B);podaje zasady higieny układu pokarmowego (A)	<ul style="list-style-type: none">wyjaśnia pojęcie trawienie (B);opisuje drogę pokarmu w organizmie (B);omawia, co dzieje się w organizmie po zakończeniu trawienia pokarmu (B)	<ul style="list-style-type: none">wyjaśnia rolę enzymów trawiennych (B);wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu (C)	<ul style="list-style-type: none">omawia rolę narządów wspomagających trawienie (B)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
2. Układ krwionośny transportuje krew	25. Jaką rolę odgrywa układ krwionośny?	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na schemacie serce i naczynia krwionośne (C); wymienia rodzaje naczyń krwionośnych (A); mierzy puls (C); podaje dwa przykłady zachowań korzystnie wpływających na pracę układu krążenia (C) 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę serca i naczyń krwionośnych (B); pokazuje na schemacie poszczególne rodzaje naczyń krwionośnych (C) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje układu krwionośnego (B); wyjaśnia, czym jest tętno (B); omawia rolę układu krwionośnego w transporcie substancji w organizmie (C) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak należy dbać o układ krwionośny (B); podaje przykłady produktów żywnościowych korzystnie wpływających na pracę układu krwionośnego (C) 	<ul style="list-style-type: none"> proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego (D)
3. Układ oddechowy zapewnia wymianę gazową	26. Jak oddychamy?	<ul style="list-style-type: none"> pokazuje na modelu lub planszy dydaktycznej położenie narządów budujących układ oddechowy (C); wymienia zasady higieny układu oddechowego (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia narządy budujące drogi oddechowe (A); wyjaśnia, co dzieje się z powietrzem podczas wdechu i wydechu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> określa cel wymiany gazowej (B); omawia rolę poszczególnych narządów układu oddechowego (B); wyjaśnia, dlaczego drogi oddechowe są wyściełane przez komórki z rzęskami (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega współpraca układów pokarmowego, krwionośnego i oddechowego (B); wykonuje schematyczny rysunek ilustrujący wymianę gazową zachodzącą w płucach (C) 	<ul style="list-style-type: none"> planuje i prezentuje doświadczenie potwierdzające obecność pary wodnej w wydychanym powietrzu (D)
4. Szkielet i mięśnie umożliwiają ruch	27. Jakie układy narządów umożliwiają organizmowi ruch?	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na sobie, modelu lub planszy elementy szkieletu (C); wyjaśnia pojęcie stawy (B); omawia dwie zasady higieny układu ruchu (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy budujące układ ruchu (A); podaje nazwy wskazuje główne elementy szkieletu (C); wymienia trzy funkcje szkieletu (A); wymienia zasady higieny układu ruchu (A) 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela rodzaje połączeń kości (C); podaje nazwy głównych stawów u człowieka (A); wyjaśnia, w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem (B) 	<ul style="list-style-type: none"> na modelu lub planszy wskazuje kości o różnych kształtach (C); omawia pracę mięśni szkieletowych (C) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę ciała (B)
5. Układ nerwowy kontroluje pracę organizmu	28. Jak organizm odbiera informacje z otoczenia? Narząd wzroku	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planszy położenie układu nerwowego (C); wskazuje na planszy lub modelu położenie narządów zmysłów (C); wymienia zadania narządów smaku i powonienia (A); 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę poszczególnych narządów zmysłów (B); omawia rolę skóry jako narządu zmysłu (B); wymienia zasady higieny oczu i uszu (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planszy małżowinę uszną, przewód słuchowy i błonę bębenkową (C); omawia zasady higieny układu nerwowego (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zadania mózgu, rdzenia kręgowego i nerwów (A); wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia (B) podaje wspólną cechę narządów węchu i smaku (A); 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planszy elementy budowy oka: soczewkę, siatkówkę i źrenicę (C); omawia, korzystając z planszy, w jaki sposób powstaje obraz oglądanego obiektu (C)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	29. Jak organizm odbiera informacje z otoczenia? Narządy: węchu, smaku, słuchu i dotyku	<ul style="list-style-type: none">wymienia, podając przykłady, rodzaje smaków (A);wymienia dwa zachowania wpływające niekorzystnie na układ nerwowy (A)			<ul style="list-style-type: none">wskazuje na planszy drogę informacji dźwiękowych (C);uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów (D);na podstawie doświadczenia formułuje wniosek dotyczący zależności między zmysłem smaku a zmysłem powonienia (C)	
6. Układ rozrodczy umożliwia wydawanie na świat potomstwa	30. Jak jest zbudowany układ rozrodczy?	<ul style="list-style-type: none">wskazuje na planszy położenie narządów układu rozrodczego (C);rozpoznaje komórki rozrodcze: męską i żeńską (C);wyjaśnia pojęcie zapłodnienia (B)	<ul style="list-style-type: none">wymienia narządy tworzące żeński i męski układ rozrodczy (A);określa rolę układu rozrodczego (A);omawia zasady higieny układu rozrodczego (B);wskazuje na planszy miejsce rozwoju nowego organizmu (C)	<ul style="list-style-type: none">omawia rolę poszczególnych narządów układu rozrodczego (C)	<ul style="list-style-type: none">omawia przebieg rozwoju nowego organizmu (A)wskazuje na planszy narządy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego(C)	<ul style="list-style-type: none">wyjaśnia przyczyny różnic w budowie układu rozrodczego żeńskiego i męskiego (C)
7. Dojrzewanie to czas wielkich zmian	31. Dojrzewanie to czas wielkich zmian	<ul style="list-style-type: none">podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania u własnej płci (A);podaje dwa przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania (B)	<ul style="list-style-type: none">wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców (A);omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania (B)	<ul style="list-style-type: none">opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania (B)	<ul style="list-style-type: none">wyjaśnia na przykładach, czym jest odpowiedzialność (B)	<ul style="list-style-type: none">prezentuje informacje dotyczące zagrożeń, na które mogą być narażone dzieci w okresie dojrzewania (D)
Podsumowanie działu 4	32., 33. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice ciała człowieka”					
Dział 5. Odkrywamy tajemnice zdrowia						
	Uczeń:					

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1. Zdrowy styl życia	34. Jak dbać o higienę?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia co najmniej trzy zasady zdrowego stylu życia (A); korzystając z piramidy żywienia, wskazuje produkty, które należy spożywać w dużych i w małych ilościach (C); wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk (B); omawia sposoby dbania o zęby (C); wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu (A) 	<ul style="list-style-type: none"> podaje zasady prawidłowego odżywiania (A); wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry (B); opisuje sposób pielęgnacji paznokci (B); wyjaśnia, na czym polega właściwy dobór odzieży (B); podaje przykłady wypoczynku czynnego i wypoczynku biernego (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia (A); wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia (B); opisuje sposób pielęgnacji skóry – ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania (C); wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia (B); omawia skutki niewłaściwego odżywiania się (B); wyjaśnia, na czym polega higiena osobista (B); podaje sposoby na uniknięcie zakażenia się grzybicą (A) 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje propozycję prawidłowego jadłospisu na trzy dni, który będzie odpowiedni w okresie dojrzewania (D)
2. Choroby zakaźne i pasożytnicze	35. Poznajemy choroby zakaźne	<ul style="list-style-type: none"> wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych i zwierząt pasożytniczych (A); wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą oddechową (A); wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych przez uszkodzoną skórę (A); wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą pokarmową (A) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny chorób zakaźnych (A); wymienia nazwy chorób przenoszonych drogą oddechową (A); omawia objawy wybranej choroby przenoszonej drogą oddechową (B); omawia przyczyny zatrucia (B); określa zachowania zwierzęcia, które mogą świadczyć o tym, że jest ono chore na wściekliznę (C) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby zapobiegania chorobom przenoszonym drogą oddechową (A); wymienia szkody, które pasożyty powodują w organizmie (A); omawia objawy zatrucia (B) 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje objawy przeziębienia z objawami grypy i anginy (C); klasyfikuje pasożyty na wewnętrzne i zewnętrzne, podaje ich przykłady (C); charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka (C); opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych (B); wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym są szczepionki (B) przygotowuje informacje na temat objawów boreliozy i sposobów postępowania w przypadku zachorowania na nią (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3. Jak postępować w niebezpiecznych sytuacjach?	36. Jak uniknąć niebezpiecznych sytuacji w naszym otoczeniu?	<ul style="list-style-type: none">wymienia zjawiskapogodowe, które mogą stanowić zagrożenie (A);odróżnia muchomora sromotnikowego od innych grzybów (C);określa sposób postępowaniapo użądleniu (A)	<ul style="list-style-type: none">określa zasady postępowania w czasie burzy, gdy przebywa się w domulub poza nim (A); rozpoznaje owady, któremogą być groźne (C)	<ul style="list-style-type: none">wymienia charakterystyczne cechy muchomora sromotnikowego (A);wymienia objawy zatrucia grzybami (A)	<ul style="list-style-type: none">omawia sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję (B);rozpoznaje dziko rosnące rośliny trujące (C)	<ul style="list-style-type: none">prezentuje plakat informujący o zagrożeniach w swojej okolicy (D)
	37.Niebezpieczeństwa i pierwsza pomoc w domu	<ul style="list-style-type: none">omawia zasady postępowania podczas pielęgnacji roślin hodowanych w domu (B);podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenia dla zdrowia (A);wymienia rodzaje urazów skóry (A)	<ul style="list-style-type: none">podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu (A);przyporządkowuje nazwę zagrożenia do symboli umieszczanych na opakowaniach (C);omawia sposób postępowania w wypadku otarć i skaleczeń (B)	<ul style="list-style-type: none">omawia zasady pierwszej pomocy po kontakcie ze środkami czystości (B)	<ul style="list-style-type: none">omawia zasady postępowania w przypadku oparzeń (B)	
4. Czym jest uzależnienie	38. Uzależnienia i ich skutki	<ul style="list-style-type: none">podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka (B);opisuje zachowanie świadczące o mogącym rozwinąć się uzależnieniu od komputera lub telefonu (B);prezentuje zachowanie asertywnew wybranej sytuacji (C)	<ul style="list-style-type: none">podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać (A);podaje przykłady skutków działania alkoholu na organizm (B);podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie (C)	<ul style="list-style-type: none">wyjaśnia, na czym polega palenie bierne (B);wymieniaskutki przyjmowania narkotyków (B);wyjaśnia, czym jest asertywność (B)	<ul style="list-style-type: none">wyjaśnia, czym jest uzależnienie (B);charakteryzuje substancje znajdujące się w dymie papierosowym (C);uzasadnia, dlaczego napoje energetyzujące nie są obojętne dla zdrowia (C)	<ul style="list-style-type: none">uzasadnia konieczność zachowań asertywnych (D);przygotowuje informacje na temat pomocy osobom uzależnionym (D)
Podsumowanie działu 5	39.,40. Podsumowanie i sprawdzian z działu:„Odkrywamy tajemnice zdrowia”					
Dział 6. Orientujemy się w terenie						
		Uczeń:				
1. Co pokazujemy na planach?	41. Co to jest plan?	<ul style="list-style-type: none">oblicza wymiary biurka w skali 1 : 10 (C);rysuje plan biurka w skali 1 : 10 (C)	<ul style="list-style-type: none">wyjaśnia, jak powstaje plan (B);rysuje plan dowolnego przedmiotu (wymiary przedmiotu podzielne bez reszty przez 10) w skali 1 : 10 (C)	<ul style="list-style-type: none">wyjaśnia pojęcie skala liczbowa (B);oblicza wymiary przedmiotu w różnych skalach, np. 1 : 5, 1 : 20, 1 : 50	<ul style="list-style-type: none">rysuje plan pokoju w skali 1 : 50 (C);dobiera skalę do wykonania planu dowolnego obiektu (D);wykonuje szkic terenu szkoły (D)	<ul style="list-style-type: none">wykonuje szkic okolic szkoły (D);wyjaśnia pojęcia: skala mianowana, podziałkaliniowa (B)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
2. Jak czytamy plany i mapy?	42.Czytamy plan miasta i mapę turystyczną	<ul style="list-style-type: none">wymienia rodzaje map (A);odczytuje informacje zapisane w legendzie planu (C)	<ul style="list-style-type: none">wyjaśnia pojęcia: mapa i legenda (B);rozpoznaje obiekty przedstawione na planie lub mapie za pomocą znaków kartograficznych (C/D)	<ul style="list-style-type: none">opisuje słowami fragment terenu przedstawiony na planie lub mapie (D);określa przeznaczenie planu miasta i mapy turystycznej (B)	<ul style="list-style-type: none">odszukuje na mapie wskazane obiekty (C);przygotowuje zbiór znaków kartograficznych dla planu lub mapy najbliższej okolicy (C)	<ul style="list-style-type: none">porównuje dokładność planu miasta i mapy turystycznej (D)
3. Jak się orientować w terenie?	43. Jak się orientować w terenie?	<ul style="list-style-type: none">wskazuje kierunki geograficzne na mapie (C);odszukuje na planie okolicy wskazany obiekt, np. kościół, szkołę (C)	<ul style="list-style-type: none">określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu (C);opowiada, jak zorientować plan lub mapę za pomocą kompasu (B)	<ul style="list-style-type: none">wyjaśnia, na czym polega orientowanie planu lub mapy (B);orientuje plan lub mapę za pomocą kompasu (C)	<ul style="list-style-type: none">orientuje mapę za pomocą obiektów w terenie (C)	<ul style="list-style-type: none">dostosowuje sposób orientowania mapy do otaczającego terenu (D)
	44. Ćwiczmy orientowanie się w terenie – lekcja w terenie					
Podsumowanie działu 6	45.,46. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Orientujemy się w terenie”					
Dział 7. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy						
		Uczeń:				
1. Rodzaje krajobrazów	47. Co to jest krajobraz?	<ul style="list-style-type: none">rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów (C);podaje przykłady krajobrazu naturalnego (B); wymienia nazwy krajobrazów kulturowych (B);określa rodzaj krajobrazu najbliższej okolicy (D)	<ul style="list-style-type: none">wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów (B);wymienia rodzaje krajobrazów: naturalny, kulturowy (A);wyjaśnia pojęcie krajobraz kulturowy (B);wskazuje w krajobrazie najbliższej okolicy składniki, które są wytworami człowieka (C)	<ul style="list-style-type: none">wyjaśnia pojęcie krajobraz (B);wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz (A);omawia cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych (B);wskazuje naturalne składniki krajobrazu najbliższej okolicy (D)	<ul style="list-style-type: none">opisuje krajobraz najbliższej okolicy (D)	<ul style="list-style-type: none">wskazuje pozytywne i negatywne skutki przekształcenia krajobrazu najbliższej okolicy (D)
2. Ukształtowanie terenu	48. Poznajemy formy terenu	<ul style="list-style-type: none">rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia (C);wyjaśnia, czym są równiny (B);wykonuje modele wzniesienia i doliny (C)	<ul style="list-style-type: none">omawia na podstawie ilustracji elementy wzniesienia (C);wskazuje formy terenu w krajobrazie najbliższej okolicy (D)	<ul style="list-style-type: none">opisuje wklęsłe formy terenu (B);isuje formy terenu dominujące w krajobrazie najbliższej okolicy (D)	<ul style="list-style-type: none">klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości (A);omawia elementy doliny (A)	<ul style="list-style-type: none">przygotowuje krótką prezentację o najciekawszych formach terenów Polsce i na świecie (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3. Czy wszystkie skały są twarde?	49. Czy wszystkie skały są twarde?	<ul style="list-style-type: none">• przyporządkowuje jedną/dwie pokazane skały do poszczególnych grup (C)	<ul style="list-style-type: none">• podaje nazwy grup skał (A);• podaje przykłady skał litych, zwięzłych i luźnych (B)	<ul style="list-style-type: none">• opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych (C);• rozpoznaje co najmniej jedną skałę występującą w najbliższej okolicy (C/D)	<ul style="list-style-type: none">• opisuje skały występujące w najbliższej okolicy (D);• omawia proces powstawania gleby (B)	<ul style="list-style-type: none">• przygotowuje kolekcję skał z najbliższej okolicy wraz z ich opisem (D)
4. Wody słodkie i wody słone	50. Wody słodkie i wody słone	<ul style="list-style-type: none">• podaje przykłady wód słonych (B);• wskazuje na mapie przykład wód stojących i płynących w najbliższej okolicy (D)	<ul style="list-style-type: none">• podaje przykłady wód słodkich – w tym wód powierzchniowych (B);• wskazuje różnice między oceanem a morzem (B);• na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących (C/D);• wymienia różnice między jeziorem a stawem (C)	<ul style="list-style-type: none">• wyjaśnia pojęcia: wody słodkie, wody słone (B);• wykonuje schemat podziału wód powierzchniowych (C);• omawia warunki niezbędne do powstania jeziora (B);• porównuje rzekę z kanałem śródlądowym (C)	<ul style="list-style-type: none">• charakteryzuje wody słodkie występujące na Ziemi (C);• omawia, jak powstają bagna (B);• charakteryzuje wody płynące (C)	<ul style="list-style-type: none">• prezentuje informacje typu „naj” – najdłuższa rzeka, największe jezioro, największa głębina oceaniczna (D);• wyjaśnia, czym są lodowce i lądolody (B)
5. Krajobraz wczoraj i dziś	51. Krajobraz wczoraj i dziś	<ul style="list-style-type: none">• rozpoznaje na zdjęciach krajobraz kulturowy (C);• podaje dwa/trzy przykłady zmian w krajobrazie najbliższej okolicy (D)	<ul style="list-style-type: none">• wymienia, podając przykłady, od jakich nazw pochodzą nazwy miejscowości (A);• podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych (B)	<ul style="list-style-type: none">• omawia zmiany w krajobrazie wynikające z rozwoju rolnictwa (B);• omawia zmiany w krajobrazie związane z rozwojem przemysłu (A);• wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości (C)	<ul style="list-style-type: none">• podaje przykłady działalności człowieka, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu (B);• wskazuje źródła, z których można uzyskać informacje o historii swojej miejscowości (A)	<ul style="list-style-type: none">• przygotowuje plakat lub prezentację multimedialną na temat zmian krajobrazu na przestrzeni dziejów (A);• przygotowuje prezentację• multimedialną lub plakat pt. „Moja miejscowość dawniej i dziś” (D)
6. Obszary i obiekty chronione	52. Obszary i obiekty chronione	<ul style="list-style-type: none">• wymienia dwie/trzy formy ochrony przyrody w Polsce (A);• podaje dwa/trzy przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych (B);• wyjaśnia, na czym polega ochrona ścisła (B)	<ul style="list-style-type: none">• wyjaśnia, czym są parki narodowe (B);• podaje przykłady obiektów, które są pomnikami przyrody (B);• omawia sposób zachowania się na obszarach chronionych (B)	<ul style="list-style-type: none">• wyjaśnia cel ochrony przyrody (B);• wyjaśnia, czym są rezerваты przyrody (B);• wyjaśnia różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną (B);• podaje przykład obszaru chronionego lub pomnika przyrody znajdującego się w najbliższej okolicy (A)	<ul style="list-style-type: none">• wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym (C);• na podstawie mapy w podręczniku lub atlasie podaje przykłady pomników przyrody ożywionej i nieożywionej na terenie Polski i swojego województwa (D)	<ul style="list-style-type: none">• prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat ochrony przyrody w najbliższej okolicy: gminie, powiecie lub województwie (D)
Podsumowanie działu 7	53.,54. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy”					
Dział 8. Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie						
		Uczeń:				

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1. Warunki życia w wodzie	55. Poznajemy warunki życia w wodzie	<ul style="list-style-type: none"> • podaje trzy przystosowania ryb do życia w wodzie (A); • wymienia dwa przykłady innych przystosowań organizmów do życia w wodzie (A) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia na przykładach przystosowania zwierząt do życia w wodzie (B); • wyjaśnia, dzięki czemu zwierzęta wodne mogą przetrwać zimę (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia na przykładach przystosowania roślin do ruchu wody (B); • omawia sposób pobierania tlenu przez organizmy wodne (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie plankton (B); • omawia na przykładach przystosowania zwierząt do ruchu wody (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje informacje o największych organizmach żyjących w środowisku wodnym (D)
2. Z biegiem rzeki	56. Poznajemy rzekę	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na ilustracji elementy rzeki: źródło, bieg górny, bieg środkowy, bieg dolny, ujście (C/D) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje dwie/trzy nazwy organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (A); • omawia warunki panujące w górnym biegu rzeki (A) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki (B); • porównuje warunki życia w poszczególnych biegach rzeki (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje na ilustracjach organizmy charakterystyczne dla każdego z biegów rzeki (C); • omawia przystosowania organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje świat roślin oraz zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (C)
3. Życie w jeziorze	57. Poznajemy warunki życia w jeziorze	<ul style="list-style-type: none"> • przyporządkowuje na schematycznym rysunku odpowiednie nazwy dostref życia w jeziorze (C); • odczytuje z ilustracji nazwy dwóch/trzech organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy stref życia w jeziorze (A); • wymienia grupy roślin żyjących w strefie przybrzeżnej (A); • rozpoznaje na ilustracjach pospolite rośliny wodne przytwierdzonego podłoża (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przystosowania roślin do życia w strefie przybrzeżnej (C); • wymienia czynniki warunkujące życie w poszczególnych strefach jeziora (A); • wymienia zwierzęta żyjące w strefie przybrzeżnej (A); • charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków strefy przybrzeżnej do życia w wodzie (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje poszczególne strefy jeziora (C); • rozpoznaje na ilustracjach pospolite zwierzęta związane z jeziorami (C); • układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje prezentację na temat trzech/czterech organizmów tworzących plankton (D); • prezentuje informacje „naj” na temat jezior w Polsce i na świecie (D)
4. Warunki życia na lądzie	58. Warunki życia na lądzie	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki warunkujące życie na lądzie (A); • omawia przystosowania zwierząt do zmian temperatury (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przystosowania roślin do niskiej lub wysokiej temperatury (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające je przed utratą wody (B); • wymienia przykłady przystosowań chroniących zwierzęta przed działaniem wiatru (A); •) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia negatywną i pozytywną rolę wiatru w życiu roślin (B); • opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych (B); • wymienia przystosowania roślin do wykorzystania światła (A) 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje informacje na temat przystosowań dwóch/trzech gatunków roślin lub zwierząt do życia w ekstremalnych warunkach lądowych (C)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
5. Las ma budowę warstwową	59. Poznajemy budowę lasu i panujące w nim warunki	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje warstwy lasu na planszy dydaktycznej lub ilustracji (C); wymienia po dwa gatunki organizmów żyjących w dwóch wybranych warstwach lasu (A); podaje trzy zasady zachowania się w lesie (A) 	<ul style="list-style-type: none"> podaje nazwy warstw lasu(A); omawia zasady zachowania się w lesie (B); rozpoznaje pospolite organizmy żyjące w poszczególnych warstwach lasu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje warunki abiotyczne panujące w poszczególnych warstwach lasu (C); rozpoznaje pospolite grzyby jadalne (C) 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach (C) 	<ul style="list-style-type: none"> omawia wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu (C)
	60. Jakie organizmy spotykamy w lesie? – lekcja w terenie					
6. Jakie drzewa rosną w lesie?	61. Poznajemy różne drzewa	<ul style="list-style-type: none"> podaje po dwa przykłady drzew iglastych i liściastych (A); rozpoznaje dwa drzewa iglaste i dwa liściaste (C) 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje wygląd igieł sosny z igłami świerka (C); wymienia cechy budowy roślin iglastych ułatwiające ich rozpoznawanie, np. kształt i liczba igieł, kształt i wielkość szyszek (B); wymienia cechy ułatwiające rozpoznawanie drzew liściastych (B) 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje drzewa liściaste z drzewami iglastymi (C); rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste (C); rozpoznaje przynajmniej sześć gatunków drzew liściastych (C); wymienia typy lasów rosnących w Polsce (A) 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych (A) 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje informacje na temat roślin iglastych pochodzących z innych regionów świata, które są uprawiane w polskich ogrodach (D)
7. Na łące	62. Na łące	<ul style="list-style-type: none"> podaje dwa przykłady znaczenia łąki (A); wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw (B); rozpoznaje przynajmniej trzy gatunki poznanych roślin łąkowych (C) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy łąki (A); wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej (A); przedstawia w formie łańcucha pokarmowego proste zależności pokarmowe między organizmami żyjącymi na łące (C) 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zmiany zachodzące na łące w różnych porach roku (B); rozpoznaje przynajmniej pięć gatunków roślin występujących na łące (C); wyjaśnia, w jaki sposób ludzie wykorzystują łąki (B) 	<ul style="list-style-type: none"> przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki (C); uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt (C) 	<ul style="list-style-type: none"> wykonuje zielnik z poznanych na lekcji roślin łąkowych (C) lub innych roślin (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
8. Na polu uprawnym	63. Na polu uprawnym	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy zbóż (A); rozpoznaje na ilustracjach owies, pszenicę i żyto (C); podaje przykłady warzyw uprawianych na polach (A); wymienia nazwy dwóch szkodników upraw polowych (A) 	<ul style="list-style-type: none"> omawia sposoby wykorzystywania roślin zbożowych (B); rozpoznaje nasiona trzech zbóż (C); wyjaśnia, które rośliny nazywamy chwastami (B); uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: zboża ozime, zboża jare (B); podaje przykłady wykorzystywania uprawianych warzyw (B) 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady innych upraw niż zboża i warzywa, wskazując sposoby ich wykorzystywania (B); przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych (C); rozpoznaje zboża rosnące w najbliższej okolicy (D) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób człowiek może wykorzystać dziko żyjące zwierzęta do ochrony roślin uprawnych przez szkodnikami (B)
Podsumowanie działu 8	64.,65. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie”					

*Wymaganiom zostały przypisane kategorie taksonomiczne celów kształcenia: A – zapamiętywanie wiadomości, B – rozumienie wiadomości, C – stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych, D – stosowanie wiadomości w sytuacjach nietypowych (problemowych). Według: B. Niemierko *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Warszawa 1997.